

A szerzői jogok és a hetedik parancsolat

A szerzői jogokkal kapcsolatos jogsértéseket a köznyelv egyszerűen csak lopásnak nevezi. A szellemi alkotásokhoz fűződő jogokat, azok megsértését mind a Büntető (Btk.), mind a Polgári törvénykönyv (Ptk.) rögzíti a jog nyelvén. Az „1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról” már igen részletesen taglalja a szellemi alkotásokkal kapcsolatos fogalmakat, jogokat, rendelkezéseket. A szellemi alkotásokkal való visszaélések manapság már oly mértékben elszaporodtak, hogy az a kultúra egyes területeinek – zeneműkiadás, lap- és könyvkiadás, adatbázis-forgalmazás – pusztta létét is fenyegeti. A jogsértő esetek zömmel a vonatkozó törvények ismeretének hiányából fakadnak, de a renitens emberi magatartás és a tudatos bűnelkövetés is tetten érhető azok között. A több részesre tervezett cikkünkben a szerzői jogokról, a jogsértések jellegzetes módjairól írunk, ill. a kiadványainkkal kapcsolatosan előfordult jogsértő eseteket mutatunk be közösen más nemzetközileg is ismert magyarországi adatbázis-forgalmazókkal. Terveink szerint megszólaltatjuk a tárgyban érintetteket. Cikksorozatunkban igyekszünk mindenki számára közérthető nyelven megfogalmazni ezt a jogi problémát, mivel saját és mások tapasztalatai is azt mutatják, hogy a gépjárműjavító és -fenntartó tevékenységet végzők között is jelentős számban előfordulnak e tárgyban bűncselekmények.

Nap mint nap önfeláldozóan élvezzük az utóbbi évtizedek rendkívül felgyorsult műszaki-technikai fejlődésének megannyi gyümölcsét, és közben szinte hasonló tempóban tesszük tönkre anyagi-szellemi környezetünket. Az anyagi világunk romlása elleni tenni akarás – gondoljunk a környezetvédelemre – már nemcsak az „értelmes hatalom” szintjén, de egyre szélesebb körben az egyének gondolkodásában is a mindennapok normájává kezd válni. Sajnos, az már sokkal ritkábban feltett kérdés: Mi a helyzet a mai, modern idők szellemi környezetének védelmével? Erősen leszűkítve a lehetséges vizsgálódások körét született meg írásunk, amely igyekszik a gépjárműfenntartó és -javító tevékenységet végzők és az autók, motorokat kedvelő klubok és azok tagjai között legnépszerűbb szellemi termékekre koncentrálni. Gondolok itt a magyar, német, angol nyelvű javítási kézikönyvekre, a különböző alkatrészgártók és forgalmazók adatbázisaira és persze minden olyan általános irodalomra, ami az autók kedvelőit és szerelőit széles érdeklődésére számot tarthat. Reméljük, hogy cikkünkkel jobbíthatunk valamelyest a jelenleg egyre csak romló helyzeten. Reméljük azt is, hogy kedves olvasóink is hozzájárulnak a témához és megosztják velünk, illetve egymással a véleményüket. És ha netán lennének a birtokukban a kiadványainkról

készült „svarc, krekelt” CD-k, DVD-k, az internetről letöltött kalózfájlok, akkor előbb-utóbb készítenék éreztetést azok „kifehérítésére”, hogy ezáltal is a szellemi környezetvédelem tisztakezű harcosai válnak. Továbbá nagyon reméljük azt is, hogy előbb-utóbb a Közléskedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium, továbbá a Nemzeti Közléskedési Hatóság is belátja, hogy a járműipari tevékenységet végzők személyi és tárgyi feltételei között feltételként kell szabályozni az e tevékenységet végzők mindennapi kenyerét biztosító információk jogtisztaságát is.

Szellemi tulajdon

A bűnözés egyik potenciális forrása a tulajdon. Nem létezne a lopás bűne, ha nem lenne tulajdon. De nem létezne anyagi-szellemi fejlődés sem, ha nem létezne a tulajdon! Az anyagi világ tulajdonviszonyainak fel-, illetve elismerése, az enyém, a tiéd, az övé fogalmának kezelése, az átlagember számára is könnyű feladat. Ezt már az óvodában megtanítják nekünk. Sajnos egyeseknél „nehezen megy” a tulajdon tiszteltetésének betartása. A lopási cselekmények büntetésére jól kidolgozott (bár az évezredek, az évszázadok során egyre humanizálódó) szankciók léteznek. A szellemi alkotások esetében azonban manapság nagyon sokak számára sajnos

nem ilyen egyértelmű a helyzet. Való igaz, hogy a hetedik (avagy a nyolcadik) parancsolat kőbe vésésekor még nem létezett az internet, a CD vagy a DVD sem, de a szellemi tulajdon és a hozzá kapcsolódó szerzői jogok sem léteztek. Azonban jó azt tudni, hogy a művek nyilvános színházi előadásáért már az igen korai időkben is szedtek belépti díjat.

Szerzői jogi törvény (Szt.)

Napjainkban a szellem világának termékeit, alkotásait az e célból született törvények védik. A fent említett 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról bevezetőjében ez áll:

„A technikai fejlődéssel lépést tartó, korszerű szerzői jogi szabályozás meghatározó szerepet tölt be a szellemi alkotás ösztönzésében, a nemzeti és az egyetemes kultúra értékeinek megőrzésében; egyensúlyt teremt és tart fenn a szerzők és más jogosultak, valamint a felhasználók és a széles közönség érdekei között, tekintettel az oktatás, a művelődés, a tudományos kutatás és a szabad információhoz jutás igényeire is; gondoskodik továbbá a szerzői jog és a kapcsolódó jogok széles körű, hatékony érvényesüléséről.”

A szellemi alkotások védelmében született Ptk. (Polgári törvénykönyv) és a Szt. (Szerzői jogi törvény) jelentős terjedelme miatt

nem lehet célunk a részletes ismertetés. Az idevonatkozó törvények szövege a www.artisjus.hu honlapról teljes terjedelmében letölthetőek. Itt most csak néhány ránk vonatkozó főbb passzusát idézzük:

- Szerzői jogi védelem alá tartozik ... az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: a) az irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai) mű,... és a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis is.
- A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző),...
- A szerző kizárólagos joga, hogy a művét többszörözze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Többszörözés: a) a mű anyagi hordozón való - közvetlen vagy közvetett - rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint b) egy vagy több másolat készítése a rögzítésről.
- A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon.
- A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben.
- Teljes könyv, továbbá a folyóirat vagy a napilap egésze magáncélra is csak kézírással vagy írógéppel másolható.
- Nem minősül szabad felhasználásnak - függetlenül attól, hogy magáncélra történik-e -, ha a műről más személlyel készíttetnek másolatot számítógépen, illetve elektronikus adathordozóra.
- A felhasználói szerződés alapján a szerző engedélyt ad művének a felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni. (Így működnek a kiadók. - A szerk.)

Szerkesztőségünkben, a Maróti Könyvkereskedésben is mindenkor a fenti elvek szellemében folyt és folyik a munka. Az általunk megjelenített szakkönyvek és az általunk forgalmazott, de más könyvkiadók által kiadott könyveket és adatbázisokat is a szerzői jogi törvény védi.

A szerzők ránk ruházták a többszörözés jogát és így a szellemi termékük védelmének jogát is. A kiadványok (nyomtatott és elektronikus) előállítása komoly költségekkel jár (licenrdíjak, fordítási költségek, magyar nyelvű lektorálás, szakmai lektorálás, nyomdaköltség, sokszorozási költség, szállítási költség, tárolás-raktározás, munkabér, rezszi, adók). Így érthető, hogy a könyvkiadók és az adatbázis-forgalmazók nem hunynak szemet kiadványaink kalóz példányainak terjesztése felett. Igyekszünk a jövőben még határozottabban érvenyt szerezni a törvényi előírások betartásának, és igyekszünk fellépni a „vértlen” és a vétkes károkozók ellen. Mindebb-

ben továbbra is számítunk tisztelt szerzőink és kedves olvasóink segítő információira, de szükségünk van a járműipari egyesületek, az alkatrész-kereskedők, a felelős hatóság és a felelős minisztérium segítségére is. Hiszen itt nem egyszerű törvénysértésről van szó, hanem intézményesen egy szakma dolgozik (tisztelet a kivételnek), keresi a mindennapi kenyerét „krekelt” információk, adatbázisok segítségével és tőlünk nyugatabbról nézve ez is olyan hungarikum.

Természetesen nemcsak a saját tulajdonunkat védjük, hanem mindazon külföldi kiadók jogait is, akik a jogos tulajdonukat képező kiadványok, adatbázisok forgalmazásának és a szerzői jogok ellenőrzésének jogait ránk bízta-

A legális szoftverek és a törvény

A hatályos szerzői jogról szóló törvény rendelkezései alapján a számítógépes programalkotás, vagyis a szoftver bármilyen formában rögzített fájtaja, valamint az ahhoz tartozó dokumentációk szerzői jogi oldalomban részesülnek.

Tulajdonjog és a használati jog

Sok embernek nehezére esik megérteni, hogy az általa megvásárolt szoftverek (és egyéb szellemi termékek) vonatkozásában nem a tulajdonjogot, hanem csupán a felhasználói jogokat vásárolta meg. Vagyis kizárólag a szoftver kiadója a jogosult arra, hogy meghatározza, ki és hogyan használhatja fel az adott szoftvert. Egyszerűbben fogalmazva a kiadó jogosult meghatározni a felhasználóhelyek számát, a felhasználás módját és idejét. A szoftverlicenckek általában kifejezetten tiltják a szoftverek másolását, terjesztését további számítógépek vagy felhasználók számára. A szoftverhez fűződő szerzői és tulajdonjogokat tehát mindig a szoftverkiadó gyakorolja. A licenccszerződés a szoftvervásárlás legfontosabb része. Olvassa el minden esetben figyelmesen!

A licenccszerződésről

A licenccszerződés ma már leggyakrabban digitális dokumentáció, amely a szoftver telepítése, vagy annak működése során digitális formában megismerhető. A legtöbb program telepítés folyamán megáll, és amíg rá nem kattintunk a licenccszerződést elfogad kifejezésre, addig a telepítőprogram nem is működik tovább. A hatályos törvény azonban elfogadja a ráutaló magatartást is, vagyis a programcsomag felnyitása, illetve a pusztá telepítés is szerződéses viszonyt eredményez a kiadó és a felhasználó kö-

zött. Így működnek a dolgok abban az esetben, ha valaki jogtiszt szoftvert vásárol a kiadói jogokkal rendelkező kiadótól vagy annak megbízottjától, a forgalmazótól.

A mai magyar valóság

Ma Magyarországon (tisztelet a kivételnek) a gépjárműjavítással foglalkozó szakma jelentős része dolgozik a feltört, illegálisan módon terjesztett adatbázisokkal (Bosch ESI, Autodata, WV... stb.) és szilárdan hisz abban, hogy neki ez jár, hiszen a társadalom, a gazdaság, az adóhatóság vele igazságtalanul bánt. Ez elég furcsa megközelítése a dolgoknak. Hihetetlen történeteink vannak arra vonatkozóan, ki milyen indokkal érzi magát felhatalmazva arra, hogy illegális adatbázisokat töltsön le az internetről, fogadjon el bárkitől vagy vásároljon meg minimális értéken. Ezeknek a szerelőknek persze a legkisebb gátlásuk sincs, amikor az illegális programok segítségével megállapítják és kijavítják a meghibásodott autókat, persze megfelelő anyagi ellenszolgáltatás fejében. A szemük sem rebben, amikor az áfás szám-lát kiállítják az elvégzett munkáról.

Jobbitó szándékkal indítottuk cikksorozatunkat azzal a reménnyel, hogy felhívjuk a figyelmet arra, érdemes körülnézni mindenkinek a saját és a céges számítógépén. Ideje letörölni az amúgy is szükségtelen „krekelt” programokat és azokat a programokat, amelyekre szükség van, jogtiszt programokra cserélni.

Várjuk azoknak az egyesületeknek, hatóságoknak, intézményeknek jogi és magánszemélyeknek a jelentkezését, akik elítélik az illegális szoftverhasználatot és támogatják törekvésünket.

BÉKEI FERENC, RÁDIÓVILÁG KIADÓ
MARÓTINÉ KOCCZUR GYÖRGYI,
MARÓTI KÖNYVKERESKEDÉS KFT.